

**Priznavanje strokovnih naslovov in poklicnih kvalifikacij,
pridobljenih v Sloveniji:**
stanje, odprta vprašanja in možni razvojni scenariji

Maja Mezgec, Matejka Grgič

9 maggio 2025   9. maj 2025
16 maggio 2025   16. maj 2025

Aula del Consiglio regionale, Trieste, piazza Oberdan 6
Dvorana deželnega sveta v Trstu, Trg Oberdan 6

1 Uvod

V zadnjih desetletjih prejšnjega stoletja je postala meja med Italijo in Slovenijo prepustnejša, posamezniki pa jo prehajajo tudi zaradi izobraževanja in dela.¹ Pojav lahko razumemo kot posledico verižnih reakcij na vrsto pomembnih prelomnic, ki so od osamosvojitve Slovenije (1991) povezane predvsem z evropskimi integracijskimi procesi: vstop v Evropsko unijo (2004) in schengenski prostor (2007). Raziskave kažejo, da v obmejnem prostoru narašča število čezmejnih delavcev (Mezgec 2008) ter nakupov in naložb v nepremičnine (Jagodic 2014); krepi se selitev proizvodnje, med obmejnimi prebivalci pa je tudi več čezmejnih obiskov oziroma prehodov meja (Bufon 2014).

Tudi na področju izobraževanja opazamo podobne procese. Do nedavnega je bilo zanimanje za izobraževalno ponudbo v Sloveniji usmerjeno predvsem v visoko šolstvo, zdaj pa je čedalje več zanimanja tudi za vpise v vrtce ter osnovne in srednje šole. Pripadniki manjšin na obeh straneh meje oziroma dvojezični obmejni prebivalci imajo pri tem prednost: prvič zato, ker so navajeni na prehajanje meje in je to del njihovega vsakdanjika, drugič gre za dvojezično populacijo, ki se lahko izobražuje v obeh jezikih, in tretjič tudi zato, ker poznajo oba sistema.

Pri pregledu področnih raziskav je treba posebej omeniti tisto, ki je proučevala izbiro šole in vrtca v Sloveniji (Mezgec, 2023). Na področju visokega šolstva je bilo raziskano predvsem področje strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju² (Baloh in Mezgec 2017; Krmac idr. 2019, Mezgec idr. 2019). Opredeljene so bile tudi konceptualne razlike med pojmom *čezmejni študenti* (angl. »cross border students«³) in *mednarodni študenti* (angl. »international students«), ki se v strokovni literaturi pojavljata kot sopomenki, v resnici pa je pojav čezmejnih študentov specifičen za (ob)mejne regije in malo raziskan (Mezgec 2019). Med čezmejnimi študenti je bila opravljena tudi raziskava na primeru Pedagoške fakultete Univerze na Primorskem (Krmac idr. 2021). Drugih raziskav, ki bi proučevale prehajanje meje zaradi izobraževanja v slovensko-italijanskem obmejnem prostoru, ni na voljo. Posamezne raziskave se sicer dotikajo različnih vidikov izobraževanja v obmejnem prostoru in prispevajo predvsem k razumevanju konteksta, v katerega se umešča naš raziskovalni problem (Čok in Pertot 2010; Sossi 2015 in 2017; Bogatec in Zudič Antič 2014; Bogatec 2019; Cavaion 2019 in druge).

Pravica do mobilnosti je ena izmed temeljnih svoboščin, ki jih EU zagotavlja državljanom članic, v Pogodbi o delovanju Evropske unije (20. člen) pa je določeno, da državljanom EU pripada pravica do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic. Pravica do čezmejne mobilnosti pa prinaša številne izzive, ki vključujejo tudi problem priznavanja izobrazbe ali poklicne kvalifikacije, pridobljene v sosednji državi. Pogosto se namreč posameznik izobražuje v eni državi, zaposli pa bi se rad v drugi ali pa je v eni državi že pridobil poklicno kvalifikacijo in bi poklic rad opravljal tudi v drugi. V obmejnem območju so tovrstne potrebe po priznavanju izobraževalne poti, opravljene v sosednji državi, ali pridobljene poklicne licence še bolj izražene kot sicer.

Postopki priznavanja se razlikujejo glede na namen, zaradi katerega posameznik zaprosi za priznavanje tujega naslova. V glavnem ločujemo dve vrsti postopkov priznavanja tujih naslovov:

- **akademsko priznavanje** (angl. »academic recognition« ali it. »riconoscimento accademico«): priznavanje za nadaljevanje izobraževanja ali pridobitev pravice do uporabe akademskega naslova (v Italiji npr. pravico do uporabe naslova it. »dottore« ali »dott.«).
- **strokovno priznavanje** (angl. »professional recognition« ali it. »riconoscimento professionale«): priznavanje za vstop na trg dela.

¹ Izjema je obdobje pandemije covid-19, ko je bila meja zaprta.

² Glej tudi projekt EDUKA2 (www.eduka2.eu).

³ Čezmejni študentje so študentje, ki študirajo v sosednji državi in se dnevno ali tedensko vračajo v državo stalnega ali začasnega prebivališča.

Za lažje pridobivanje informacij o izobraževanju in kvalifikacijah v drugih državah je bila ustanovljena mreža nacionalnih informacijskih centrov. Mreža ENIC (*European Network of Information Centres*) povezuje informacijske centre držav, vključene v Svet Evrope in UNESCO/CEPES, mreža NARIC (*National Academic Recognition Information Centres*) pa deluje na pobudo Evropske komisije in jo sestavljajo informacijski centri držav članic Evropske unije in nekaterih drugih držav.

Na podlagi opravljenih analiz za obmejni prostor med Italijo in Slovenijo v nadaljevanju poudarjamo dve pogosti težavi: priznavanje izobraževanja, posebej diplom, in priznavanje poklicnih kvalifikacij, posebej na področju vzgoje in izobraževanja.

Namen poročila je prikazati postopke priznavanja naslovov in poklicnih kvalifikacij, ki jih pripadniki slovenske manjšine v Italiji pridobijo v Sloveniji, z namenom, da se oblikujejo ustreznejše rešitve, ki bi, zlasti mladim generacijam, omogočale nemoteno prehajanje meje tudi zaradi zaposlovanja. Zato smo v naslednjih poglavjih podrobneje analizirali, kako poteka priznavanje slovenskih diplom in poklicnih kvalifikacij. Za potrebe analize smo opravili tudi niz intervjujev z deležniki in drugimi kvalificiranimi sogovorniki. Zbrane podatke smo nadgradili z analizo stanja med Italijo in Avstrijo, saj gre za soroden primer urejanja čezmejnega prostora, v katerem živi manjšina. Izsledili smo vrsto dobrih praks, ki temeljijo na bilateralnem sporazumu. Sporazum je, predvsem za pripadnike nemške manjšine v Italiji, dragocena zakonska podlaga za hitro priznavanje avstrijskih diplom. V sklepnem delu poročila smo strnili še priporočila, ki so jih deležniki podali med intervjuji in so lahko dragocena pri odpravljanju izzivov, s katerimi se srečujejo pripadniki slovenske manjšine v Italiji pri priznavanju slovenskih diplom in poklicnih kvalifikacij.

2 Opredelitev problema

3

Obmejni prostor je razvidno zaznamovala meja, vendar sta za prebivalstvo ob meji med Italijo in Slovenijo značilni njeno intenzivno prehajanje in uporaba čezmejnih storitev. Evropski integracijski procesi in skupna normativna podlaga so veliko pripomogli k urejanju čezmejnih vprašanj. Na področju vzgoje in izobraževanja ter priznavanja nazivov in poklicnih kvalifikacij je trenutno sosednja država izenačena s poljubno drugo državo članico. Slovenija je sicer od Jugoslavije prevzela specifične ukrepe na področju izobraževanja in jih uzakonila v Zakonu o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja. V 34. členu je določeno, da se Slovenci v zamejstvu in po svetu lahko v Republiki Sloveniji vpisujejo v izobraževalne programe javnih visokošolskih zavodov pod ugodnejšimi pogoji in pod ugodnejšimi pogoji pridobivajo tudi štipendije. Glede na bogato ponudbo študijskih programov, možnost šolanja v slovenskem jeziku in finančno ugodnejše pogoje študija (v primerjavi z Italijo ni šolnin in imajo študentje iz zamejstva možnost pridobivanja štipendij) se vsako leto določeno število maturantov iz zamejstva odloča za študij v Sloveniji. Ob koncu študija pa so v postopkih priznavanja diplome ali pridobljene poklicne kvalifikacije izenačeni s kolegi, ki so doštudirali v drugi članici. Obstaja sicer bilateralni sporazum, ki ga je Slovenija prevzela od Jugoslavije, o vzajemnem priznavanju visokošolskih diplom z Italijo, vendar je, kot bomo videli v nadaljevanju, sporazum zastarel in ni več v rabi. Zaradi zapletov na področju priznavanja nazivov in poklicnih kvalifikacij se poveča tveganje, da se mladi po koncu študija v Sloveniji ne vrnejo v domovino in s tem je manjšina bolj izpostavljena t. i. begu možganov oz. begu mlajše generacije.

Pri tem je treba poudariti, da prinaša študij v matici številne koristi tudi na jezikovnem področju, česar ne smemo spregledati, saj je jezik ključni gradnik manjšinske identitete. Dodana vrednost šolanja v slovenskem jeziku je pomembna zlasti za poklice s področja vzgoje in izobraževanja. Za pedagoški kader je namreč ustrezno obvladovanje jezika prednostna naloga, ker pomeni jezikovni vzor mlajšim generacijam. Zato smo temu področju namenili posebno pozornost. Pri nadaljnji analizi jezikovnega izpopolnjevanja zaradi izobraževanja v Sloveniji izhajamo iz nekaterih socioloških in sociolingvističnih ugotovitev iz raziskav čezmejnih manjšinskih skupnosti, kakršna je slovenska v Italiji (in italijanska v Sloveniji). V čezmejnih manjšinskih skupnostih, ki živijo na območju Furlanije - Julijske krajine in v njeni

soseščini, opazamo nekatere pojave jezikovne regresije (erozije), ki se jih je treba v naslednjem triletju – zlasti ob upoštevanju hitrega razmaha umetno-inteligenčnih orodij – lotiti z vso resnostjo.

2.1 Sociolingvistični vidik obravnavanega problema

Študenti, ki izhajajo iz slovenske manjšine v Italiji in italijanske manjšine v Sloveniji, se pogosto srečujejo z omejeno jezikovno izpostavljenostjo, saj njihovo vsakdanje jezikovno okolje ne omogoča (predvsem pa ne zahteva) stalne in raznovrstne rabe manjšinskega jezika v vseh sporazumevalnih okoliščinah (domenah). Študij v sosednji državi je zato enkratna priložnost za potopitev v okolje, v katerem je dani jezik prevalentni sporazumevalni kod, in je zato ključen dejavnik pri oblikovanju dolgoročnih strategij za ohranjanje in razvoj sporazumevalnih zmožnosti.

Eden temeljnih vidikov čezmejnega študija je možnost dolgoročne, dosledne in raznovrstne izpostavljenosti jezikovnim rabam v širokem spektru sporazumevalnih položajev, od formalnih (akademski diskurz, administrativna komunikacija, pravna dokumentacija) do neformalnih (družbene interakcije, vsakodnevna opravila, kulturna udejstvovanja). V okolju, v katerem je dani jezik prevalentni sporazumevalni kod, se študenti srečujejo z avtentično, spontano rabo različnih jezikovnih kodov, kar neposredno vpliva na razvoj njihove pragmatične in sociolingvistične kompetence. Za razvoj jezikovnih veščin in sporazumevalne zmožnosti je ključno, da zlasti mlajši govorci živijo v okolju, v katerem je raba ciljnega jezika ne samo mogoča (kar je glede na trenutno stopnjo zakonskega varstva zagotovljeno tudi v njihovi izvorni državi), ampak tudi pričakovana v vseh kontekstih. To pomeni, da so govorci ne samo izpostavljeni jeziku, ampak tudi motivirani, da ga uporabljajo v različnih (ne le formalnih, institucionalnih ali pa lokalnih, družinskih) kontekstih, kar krepi njihovo jezikovno prilagodljivost. Poleg standardnega jezika namreč čezmejni študenti srečujejo tudi različne regionalne različice, substandardne oblike in standarde, kar prispeva k razumevanju jezikovne dinamike in variantnosti.

4

Raziskave kažejo, da učenje jezika v zgolj didaktično strukturiranih okoljih ne zadošča za doseganje visoke sporazumevalne zmožnosti (Grgič 2019), hkrati pa njegova tudi dosledna raba v pretežno lokalnem okolju ne zagotavlja več možnosti za razvoj vseh kompetenc, ki jih v sodobnih, kompleksnih družbenih dinamikah potrebujemo govorci. Pri posameznikih, ki so v vsakdanjem življenju v stiku z ožjim jezikovnim repertoarjem, omejenim le na lokalne narečne ali knjižne (formalne, akademske, šolske) zvrsti, namreč opazamo pojave funkcionalne redukcije jezika, kar ima dolgoročne negativne posledice, saj vpliva ne samo na trenutno sporazumevalno zmožnost, ampak tudi na jezikovno samozavest in na percepcijo jezikovnega kontinuuma.

Stik z različnimi jezikovnimi zvrstmi ima ključno vlogo pri oblikovanju sporazumevalne zmožnosti, a hkrati tudi jezikovne ozaveščenosti. Manjšinske skupnosti so kljub bolj ali manj učinkovitemu zakonskemu varstvu in zagotavljanju pravice do rabe jezika *de facto* pogosto omejene na rabo jezika v specifičnih domenah (ne nujno samo neformalnih!), kar lahko vodi do primanjkljaja v rabi splošno uveljavljenih, sodobnih jezikovnih različic. Take pojave, ki so hkrati vzrok in posledica kompleksnih dinamik, na primer klasične in »obrnjene« diglosije, arhaizacije marginaliziranih jezikovnih različic in »ohranitvenih« jezikovnih ideologij, ki promovirajo prej tradicijo kot inovacijo, opazamo zlasti pri tistih skupnostih, ki so zakonsko dokaj učinkovito zaščitene in družbeno uveljavljene. Skratka, če povzamemo (in rahlo pretiravamo): lahko se zgodi, da zna povprečen pripadnik take skupnosti zrecitirati Prešernov ali Petrarcov sonet, ne zna pa si naročiti sladoleda – vsaj ne brez nekaj truda in kakšne vmesne nerodnosti, kot so »*tri žogice v stožcu*« (dobeseden prevod iz italijanščine »*tre palline in cono*«) ali »*tre grumi nel pentolino*« (dobeseden prevod iz slo *tri kepice v lončku*).

Čezmejni študij je ključna jezikovno-politična strategija za krepitev jezikovnih kompetenc, kulturne identitete in družbene integracije, v času hitrega razvoja jezikovnih tehnologij pa tudi za razvijanje kognitivnih sposobnosti, socialnih veščin in medkulturnih izkušenj. Ti dejavniki niso pomembni samo za manjšinske skupnosti, ampak za obmejne regije na splošno, saj zagotavljajo jezikovno raznovrstnost in kulturno pestrost celotnih območij, hkrati pa podpirajo kohezijske in integracijske procese znotraj EU.

3 Metodološka in terminološka pojasnila

Pri analizi ureditve priznavanja izobraževanja in poklicnih kvalifikacij smo izhajali iz strokovne literature in namenskih uradnih spletnih strani. Proučili smo normativni okvir priznavanja v evropskem in širšem prostoru ter analizirali postopke priznavanja slovenskih diplomskih listin in poklicnih kvalifikacij v Italiji. Poudariti moramo, da ne gre za primerjalno študijo, saj je poudarek na prenosu pravic imetnikov listin in kvalifikacij iz Slovenije v Italijo. V ta namen smo opravili niz intervjujev s kvalificiranimi sogovorniki in deležniki. Na institucijah, navedenih v nadaljevanju, smo opravili intervju z odgovornimi za vodenje postopka priznavanja.

- CIMEA (it. *Centro di Informazione sulla Mobilità e le Equivalenze Accademiche*), ki v Italiji deluje kot informacijska točka mreže Enic-Naric
- Univerza v Trstu
- Univerza v Vidmu
- Univerza v Bocnu
- Avtonomna pokrajina Bocen - Južna Tirolska
- Urad za slovenske šole pri Deželnem šolskem uradu Furlanije - Julijske krajine (v nadaljevanju Urad za slovenske šole)
- Sindikat slovenske šole

5

Intervjuji so potekali v živo ali prek videokonferenčnih sistemov in izjemoma po elektronski pošti. V analizo smo vključili tudi mnenja čezmejnih študentov in diplomantov, ki so bila zbrana med projektom Interreg EDUKA 2 (Krmac, Kovačič in Mezgec 2021).

Analizi stanja smo dodali še primerjavo s postopki, ki se izvajajo na podlagi bilateralnega sporazuma med Italijo in Avstrijo, pretežno v Avtonomni pokrajini Bocen (it. *Provincia autonoma di Bolzano - Alto Adige*). Gre namreč za soroden primer urejanja čezmejnega prostora med Italijo in Avstrijo, ki sta sklenili namenski sporazum o vzajemnem priznavanju univerzitetnih diplom. Sporazum se še danes aktivno uporablja in je še posebej med pripadniki nemške manjšine v Italiji dragocena zakonska podlaga za hitro priznavanje avstrijskih diplom.

V nadaljevanju se termin *diploma* uporablja posplošeno za visokošolska spričevala prve in druge stopnje. Besedno zvezo *poklicna kvalifikacija* pa uporabljamo za formalno priznanje, da je posameznik usposobljen za opravljanje določenega poklica, navadno reguliranega. S formalnim priznanjem usposobljenosti pridobi tudi pravico do opravljanja reguliranega poklica. Kratica KT pa se uporablja za kreditne točke, ki so merska enota za vrednotenje obremenitve dela, ki ga v povprečju opravi študent.

4 Akademsko priznavanje ali priznavanje izobrazbe

Po evropski ureditvi področje šolstva in visokega šolstva urejajo same države članice. Priznavanje diplom v drugi članici ni samodejno. Za uveljavljanje stopnje izobrazbe in pravic, ki iz nje izhajajo, je treba sprožiti postopek priznavanja diplome. Pri tem obstajata dve pravni podlagi za priznavanje izobraževanja:

- a) Lizbonska konvencija
- b) bilateralni sporazumi

Lizbonska konvencija iz leta 1997 o priznavanju visokošolskih kvalifikacij v evropski regiji je mednarodna konvencija pod pokroviteljstvom Unesca in Sveta Evrope ter temeljni dokument za postopke priznavanja

v evropski regiji.⁴ Države podpisnice in njihovi pristojni organi (med katerimi so tudi visokošolske institucije) so zavezani k upoštevanju načel, zapisanih v konvenciji. Določila Lizbonske konvencije so države podpisnice prenesle v nacionalno zakonodajo (v Italiji zakon 148/2002, v Sloveniji 45/99).

Z Lizbonsko konvencijo je bila presežena praksa nostrifikacije oz. enakovrednosti, ko je ocenjevanje izobraževanja, opravljenega v tujini, za potrebe priznavanja temeljilo na primerjavi študijskih programov, pri čemer je moral imeti vsak element tujega programa ustrezen element primerljivega programa v državi prejemnici. Ob pomanjkanju ujemanja in primerljivih elementov priznavanje ni bilo mogoče. Lizbonska konvencija pa temelji na ideji sprejemanja, kar pomeni, da je temeljna domneva, da bodo razlike v študijskih programih in izobraževalnih sistemih vedno obstajale, vendar jih ne gre dojemati kot oviro za priznavanje in mobilnost. Omenjene domneve so pomemben korak naprej v postopkih priznavanja izobraževanja. Predmet priznavanja postane študijska pot kot zaključena celota in ne njeni posamezni elementi. Načelo sprejemanja je postalo prevladujoča praksa v postopkih priznavanja in je dodana vrednost pri internacionalizaciji visokega šolstva.

Po določilih Lizbonske konvencije se postopki priznavanja izobraževanja po namembnosti delijo v tri kategorije:

1. priznavanje izobraževanja za namen nadaljevanja izobraževanja na izobraževalnih institucijah,
2. priznavanje delno opravljenega študija v tujini oz. študijskega obdobja, opravljenega v tujini, in
3. priznavanje zaključnega spričevala oz. v primerih, ki so predmet obravnave, pridobitev enakovredne italijanske diplome in naziva.

6

V prvih dveh primerih gre za priznavanje tuje izobrazbe za nadaljevanje izobraževanja. Po italijanski ureditvi te postopke priznavanja izvaja izobraževalna institucija, pri kateri želi imetnik tuje listine nadaljevati izobraževanje. Izobraževanje, opravljeno v tujini, je lahko tudi delno (npr. en semester ali en letnik). Priznava se samo za nadaljevanje izobraževanja, kar pomeni, da se preveri, ali kandidat izpolnjuje pogoje za nadaljevanje izobraževanja, in to na vseh stopnjah: osnovna in srednja šola in visokošolsko izobraževanje. Opravljeno izobraževanje ni predmet priznavanja, preverja in priznava se samo izpolnjevanje pogojev za nadaljevanje izobraževanja. Primer priznavanja za nadaljevanje študija je tudi vpis na visokošolski študij v Sloveniji z italijanskim maturitetnim spričevalom. Pri omenjenem postopku ni težav, saj italijansko spričevalo srednje šole druge stopnje omogoča vpis na katerikoli visokošolski program v Italiji in tujini in seveda posledično tudi v Sloveniji. Treba pa je omeniti, da so na slovenskih visokošolskih programih predvidene omejitve vpisa.

V tretjem primeru pa gre za pridobitev enakovrednega italijanskega akademskega naziva (npr. »*dottore*« ali »*dottore magistrale*«) po končanem študiju in s tem vseh pripadajočih pravic. To je akademski postopek, ki posamezniku ne prinaša nobenih pravic na področju priznavanja poklicne kvalifikacije. Nekoč se je imenoval nostrifikacija, vendar je to poimenovanje danes preseženo. Imetniki tuje listine (državljeni EU ali tretjih držav) oddajo vlogo na italijansko visokošolsko institucijo, na kateri izvajajo primerljiv program. Postopek se lahko konča z neposredno podelitvijo italijanskega naziva (it. »*riconoscimento diretto*«) ali z določitvijo diferencialnih izpitov oz. drugih obveznosti, ki jih mora opraviti posameznik, da pridobi italijanski naziv (it. »*abbreviazione di percorso*«). V tem primeru se izobrazba, pridobljena v tujini, ne priznava v celoti, ampak samo delno. Za pridobitev italijanskega naziva in diplome se mora diplomant, ki je v Sloveniji že končal študij, vpisati v primerljiv študijski program v Italiji in opraviti manjkajoče obveznosti (izpite, prakso in/ali zaključno delo). Pri priznavanju v Sloveniji pridobljenega naziva mora posameznik v Italiji plačati stroške postopka, pri diferencialnih izpiti pa šolnino. Ker gre za priznavanje na podlagi ujemanja

⁴ Celotno besedilo konvencije je na voljo na spletni strani: http://www.sveteurope.si/sl/dokumenti_in_publikacije/konvencije/165/index.html

študijskega programa, opravljenega v tujini, s primerljivim programom, ki se izvaja na izbrani univerzi, se lahko izid postopka razlikuje glede na visokošolski zavod, na katerega posameznik naslovi vlogo. Zaradi avtonomije visokošolskih zavodov lahko namreč nastanejo razlike med sorodnimi študijskimi programi na različnih univerzah, čeprav spadajo pod isto študijsko področje (it. »*classe di laurea*«). V nadaljevanju smo preverjali, kako ti postopki potekajo na univerzah v obmejnem prostoru v Furlaniji – Julijski krajini, kjer živi slovenska manjšina.

4.1 Priznavanja diplom iz Slovenije na Univerzi v Trstu in Univerzi v Vidmu

Za zbiranje informacij smo intervjuvali zaposlene vpisnih služb na univerzah v Trstu in Vidmu, pristojne za vodenje postopka. Na začetku so nas na tržaški univerzi seznanili s podatkom, da je ta praksa čedalje manj pogosta, češ da so druge oblike priznavanja prijaznejše do uporabnikov, zato nekatere univerze teh postopkov ne izvajajo več, saj so večinoma sami sebi namen, razen pri nekaterih reguliranih poklicnih profilih, denimo s področja vzgoje in izobraževanja. Sicer je priznavanje teh naslovov v izključni pristojnosti posameznih univerz v okviru njihove organizacijske in pedagoške avtonomije, v skladu z njihovimi predpisi in/ali medvladnimi sporazumi. Neposredno priznavanje predvideva priznanje oziroma pridobitev italijanskega akademskega naslova, ki ima enako pravno veljavnost kot že pridobljeni tuji naziv. Gre za pravnomočno odločbo, ki velja na celotnem ozemlju Italijanske republike.

Možnosti priznavanja študija, opravljenega v Sloveniji, na Univerzi v Trstu in Univerzi v Vidmu so omejene na študijske programe, sorodne tistim, ki se na omenjenih univerzah dejansko izvajajo, se pravi na diplome, ki jih ti univerzi podeljujejo.

Pri oddaji vloge je treba spoštovati roke, ki so objavljeni na spletni strani (navadno od maja do konca novembra na Univerzi v Trstu in od aprila do septembra na Univerzi v Vidmu). Postopek se mora zaključiti v istem akademskem letu, saj lahko priznavajo samo diplome študijskih programov, ki se izvajajo v tekočem akademskem letu oz. za katere imajo še vpisane študente (če gre za starejše programe). Celotna dokumentacija o opravljenih študijskih obveznostih mora biti prevedena oz. na voljo vsaj v angleškem jeziku. Na Univerzi v Trstu izpostavljajo še drugi dejavnik, ki je v postopku priznavanja pomemben, in sicer dejstvo, da mora študijski program, ki je predmet priznavanja, predvidevati tudi zaključno (diplomsko ali magistrsko) delo. Z vlogo mora kandidat oddati tudi prevod tega dela v italijanščino ali angleščino ali pa kopijo v izvirnem jeziku, opremljeno z daljšim povzetkom v italijanščini ali angleščini. Postopek traja nekaj mesecev. Najprej pristojna pisarna preveri popolnost vloge in dokumentacije, pri čemer z listinami, izdanimi v Sloveniji, ni večjih težav. Nato gre dokumentacija na oddelek, na katerem izvajajo primerljiv študijski program. Svet oddelka ali svet študijskega programa po pooblastilu sveta oddelka prouči vlogo in sprejme odločitev. Pri tem upošteva pet kazalnikov:

- stopnjo pridobljene izobrazbe,
- obseg dela, ki se meri v kreditnih točkah,
- kakovost, ki jo jamči državna agencija ali drugi subjekt, pristojen za presojo kakovosti v visokem šolstvu,
- profil diplomanta, ki ga definira zaključna listina, in pridobljen naziv, ki mora biti akademski in ne poklicni,
- učne izide: skupek znanj in kompetenc, ki jih pridobi študent (splošne in predmetno specifične).

Če se postopek konča pozitivno, mora sklep še v potrditev na senat univerze. Na koncu se konča s sklepom rektorja in kandidatu se izda italijanska diploma (it. »*diploma di laurea*«). Postopek takega priznavanja pa ne predvideva priznavanja posameznih izpitov, ker je predmet priznavanja končni izid izobraževanja (diploma) in ne posamezni elementi (izpiti ali druge obveznosti, predvidene po študijskem programu). Če se po preveritvenem postopku akademski naziv ne prizna neposredno, prejme kandidat sklep oddelka z zahtevami za dokončanje študija in pridobitev naziva po skrajšanem postopku (npr. z dodatnimi izpiti,

ki jih mora kandidat opraviti). V kolikor se kandidat odloči za dokončanje študija, se mora na navedeni študijski program vpisati v roku 30 dni.

Stroški postopka za priznavanje diplomskih listin so sorazmerno visoki. Na Univerzi v Trstu kandidat ob začetku postopka plača 150 evrov, ob koncu pa še 400. Upoštevati je treba še stroške morebitnih prevodov dokumentacije in overitev. Za vpis s priznavanjem obveznosti, opravljenih v tujini, pa diplomant plača 150 evrov za postopek priznavanja in stroške šolnine za zaključek študija.

Na Univerzi v Trstu opozarjajo, da za poklice s področja vzgoje in izobraževanja samo priznavanje diplome ne zadostuje, zlasti za poučevanje na sekundarni stopnji, ker morajo izkazovati KT s predmetnih področij, ki so predpisana za izbrano habilitacijsko področje. V teh primerih si s priznavanjem diplome ne morejo pomagati pri dokazovanju o izpolnjevanju pogojev za zaposlitev. Izkušnje kažejo, da je boljša rešitev ponovni vpis s priznavanjem obveznosti, opravljenih v tujini (t. i. »*abbreviazione di corso*«). V tem primeru se kandidat vpiše na sorodni italijanski študijski program in prosi za priznavanje študijskih obveznosti, opravljenih v Sloveniji. Tako se mu na koncu izda potrdilo, v katerem so razvidne KT za posamezna predmetna področja. Ko je vloga za priznavanje izpitov, opravljenih v Sloveniji, potrjena, študent dobi seznam predmetov, ki jih mora še opraviti. Svet oddelka ali svet študijskega programa, pristojen za priznavanje, se sestaja enkrat mesečno. Včasih pa se postopki zavlečejo, ker je treba dopolniti dokumentacijo. Vsak primer se obravnava individualno.

S priznavanjem diplomskih listin za študijske programe razrednega pouka, ki neposredno usposablajo za reguliran poklic učitelja in vzgojitelja predšolskih otrok, na Univerzi v Trstu še nimajo izkušenj, saj so začeli program izvajati šele nedavno in zadnjega letnika posledično še niso imeli, torej ne morejo priznavati diplom, ki jih (še) ne izdajajo.

8

Tudi na Univerzi v Vidmu opravljajo podobne postopke in pristojna komisija odloča o priznavanju v tujini pridobljene diplome. Pri njih se da zaprositi za priznavanje diplome in izpitov s kreditnimi točkami. Na videmski univerzi pa poudarjajo, da na podlagi izkušenj z diplomanti, ki so v Sloveniji končali študij razrednega pouka, ne morejo pridobiti enakovrednega italijanskega naziva (it. »*scienze della formazione primaria*«). Lahko pa se vpišejo v študijski program in zaprosijo za priznavanje obveznosti, opravljenih v Sloveniji. Stroški postopka znašajo 316 evrov ob oddaji vloge in še 330, če je prošnja za priznavanje odobrena.

Postopek akademskega priznavanja diplom, pridobljenih v Sloveniji, torej ni tako preprost, avtomatiziran in tudi izid ni samoumeven: uspešno se izide le, če obstaja primerljiv program in če se vsi elementi in kazalniki ujemajo.

4.2 Bilateralni sporazumi

Lizbonska konvencija se uporablja, kadar državi nimata sklenjenih posebnih bilateralnih sporazumov, ki bi sicer normirali to področje. Če med državama obstaja bilateralni sporazum za priznavanje izobraževanja, potem se postopki akademskega priznavanja urejajo po določenih bilateralnega sporazuma. Meddržavni sporazumi na področju visokega šolstva na splošno olajšujejo dostop do študija in priznavanje naslovov.

Italija ima na tem področju sklenjene tri pomembne bilateralne sporazume: z Vatikanom, z republiko San Marino in z Avstrijo. Tudi z Jugoslavijo je leta 1983 podpisala bilateralni sporazum o vzajemnem priznavanju visokošolskih listin. Leta 1995 je Slovenija omenjeni sporazum z Italijo prevzela kot naslednica Jugoslavije,⁵ in sicer v pričakovanju novejšega sporazuma, ki bi upošteval reforme na področju visokega šolstva. Po bolonjski reformi so namreč države članice preuredile sistem visokega šolstva in oblikovale študijske programe po modelu 3 + 2 (triletni dodiplomski študij in dvoletni magistrski študij) ali enovite magistrske študijske programe. Omenjeni bilateralni sporazum med Slovenijo in Italijo vključuje seznam visokošolskih diplom, ki jih državi pogodbenici samodejno priznavata, vendar gre za diplome in študijske

⁵ Memorandum di intesa sul reciproco riconoscimento dei diplomi e dei titoli accademici italiani e sloveni, 10 luglio 1995 https://www.edizioneuropee.it/LAW/HTML/55/zn94_01_755.html

programe iz obdobja pred bolonjsko reformo. Študijski programi so se skladno z reformo preimenovali, diplome pa se delijo v diplome prve stopnje in diplome druge stopnje. Državi pogodbenici seznama do danes še nista osvežili, niti se nista dogovorili o enakovrednosti starih programov, zajetih v sporazumu, in novih programov. Sporazum tudi ni bil nikoli preklican, vendar zaradi navedenega njegovih določil ne moremo uveljavljati.

Tudi tržaška in videmska univerza predvidevata postopek po zakonu (*ope legis*) za države, s katerimi ima Italija sklenjene bilateralne sporazume. V teh primerih se lahko vloga odda kadarkoli, proces pa je hitrejši in izid pričakovan, saj gre za administrativni postopek. Stroški pa ostajajo nespremenjeni. Na tržaški univerzi opozarjajo, da je vse potekalo hitreje, kadar so lahko uporabljali ta postopek za priznavanje diplom iz Slovenije, saj so bile v sporazumu določene diplome, ki so se po tej poti priznavale samodejno. Ker vsebina sporazuma ni bila osvežena, ga ne uporabljajo več, čeprav ni bil nikoli preklican.

4.3 Primer dobre prakse iz Bocna: redni postopek priznavanj tujih listin in posebni postopek priznavanja avstrijskih listin

Bilateralni sporazum med Italijo in Avstrijo je še v rabi in normira področje priznavanja avstrijskih listin v Italiji. S tem omogoča študentom in študentkam obiskovanje avstrijskih univerz in olajšuje medsebojno priznavanje študijskih naslovov.

Na Univerzi v Bocnu tako ločujejo med:

- rednim postopkom priznavanja izobrazbe: uporablja se za vse tuje naslove (ne samo avstrijske) in je enak postopkom priznavanja, ki jih izvajajo in za katere so pristojne tudi druge italijanske univerze.
- posebnim postopkom priznavanja izobrazbe: ima posebno pravo podlago, in sicer bilateralni sporazum z Avstrijo. Uporablja se izključno za priznavanje avstrijskih diplom, ki so predmet sporazuma.

Sporazumu je namreč priložen seznam diplom, ki se samodejno priznavajo v obeh državah. Trenutno je v veljavi novejši sporazum iz leta 2007, ki se uporablja po bolonjski reformi in se po potrebi obnavlja. V zadnjem niso imensko zapisani posamezni študijski programi, saj so pri poimenovanju na podlagi avtonomije visokošolskih zavodov lahko odstopanja. Zato so za Italijo zapisana predmetna področja študijskih programov (it. »*classi di laurea*«), za Avstrijo pa so področja oštevilčena po avstrijski klasifikaciji.

Diplomant z avstrijsko diplomom lahko kadarkoli odda elektronsko vlogo za priznavanje v pristojni pisarni Univerze v Bocnu, to pomeni, da ni predpisanih rokov. Pozneje prejme elektronsko potrdilo, da postopek priznavanja poteka. Z omenjenim potrdilom se lahko že prijavi na razpise za prosta delovna mesta v javni upravi, za strokovni izpit idr. Ko se postopek konča, priloži še končno potrdilo. Oddano vlogo pregledajo v pristojni pisarni. Komisija, pristojna za postopek priznavanja, se sestane enkrat na mesec; sestavljata jo dva člana univerze in en predstavnik Avtonomne pokrajine Bolen - Južna Tirolska iz službe, pristojne za šolstvo in visoko šolstvo (it. »*ripartizione diritto alla studio*«). Komisija pregleda vloge in izda pravno mnenje. Predmet obravnave so formalne značilnosti vloge, ne pa vsebina študijskih programov. Če je študijski program, na podlagi katerega je posameznik pridobil avstrijsko diplomsko listino, vključen v seznam študijskih programov bilateralnega sporazuma, je priznavanje samodejno. Univerza v Bocnu neposredno preveri verodostojnost izdane listine pri avstrijski univerzi. Po pregledu ustreznosti dokumentacije univerza izda odločbo, ki jo podpiše rektor. Z njo se tuja listina uradno prizna v Italiji (it. »*valore legale*«) in posameznik pridobi vse pripadajoče pravice. Po priznavanju je v Italiji dovoljena raba tako izvirnega avstrijskega naslova kot tudi italijanskega akademskega naziva »*dottore*«, medtem ko je v Avstriji dovoljena samo raba avstrijskega izvirnega naslova.

Univerza v Bocnu vsako leto obravnava približno 500 vlog za priznavanje avstrijskih listin. Sicer diplomanti lahko oddajo vlogo za priznavanje tudi na druge italijanske univerze in uveljavljajo isto pravno podlago.

Dejansko pa večina priznavanja med Avstrijo in Italijo poteka prek Univerze v Bocnu, saj dokumentacije ni treba prevajati in overiti. Univerza ima zaradi svojega položaja pri uveljavljanju pravic nemško govorečega dela prebivalstva tudi poseben položaj in lahko priznava tudi listine študijskih programov, ki jih sama ne izvaja (kar po rednem postopku ni mogoče).

V bilateralnem sporazumu je določeno, da postopek traja največ štiri mesece, a v resnici povprečno traja le mesec ali dva. Stroški znašajo 150 evrov. Poleg opisanih postopkov bilateralni sporazum med drugim predvideva, da pogodbeni stranki, Italija in Avstrija, imenujeta svoje predstavnike v mešano komisijo, ki se sestaja vsake dve ali tri leta in je med drugim pristojna, da preveri potrebe po osvežitvi vsebin sporazuma, predvsem v smislu seznama študijskih programov, ki so predmet priznavanja. Italijansko stran v komisiji predstavljajo dva predstavnika Avtonomne pokrajine Bocen-Južna Tirolska in predstavnik centra ENIC-NARIC.

Bilateralni sporazum med Italijo in Avstrijo torej bistveno prispeva k hitrejšemu priznavanju diplom, ki so predmet sporazuma, mešana komisija pa poskrbi, da med pogodbenimi strankami nenehno poteka dialog in se vsebina sporazuma po potrebi osvežuje.

5 Strokovno priznavanje ali priznavanje poklicnih kvalifikacij

10

Prost pretok oseb, ki je določen že v ustanovitvenih pogodbah Evropske unije, poleg prostega gibanja delavcev, koordinacije sistemov socialnih varnosti in državljskih pravic vključuje tudi vzajemno priznavanje kvalifikacij. Vsaka država ima namreč vrsto t. i. reguliranih poklicev. Te lahko opravljajo samo posamezniki, ki izpolnjujejo predpisane posebne pogoje. Reguliran poklic oziroma regulirana poklicna dejavnost je tisti poklic oziroma poklicna dejavnost, katere izvajanje zakonsko ureja nacionalna zakonodaja: zakon določa tako obvezen strokovni oz. akademski naziv⁶ kot nadaljnje zahteve za poklicno praktično usposabljanje (npr. pripravništvo in/ali državni izpit za poklicno kvalifikacijo) in predpise poklicne deontologije. Pri poklicih, ki niso regulirani, za njihovo opravljanje ne potrebujemo posebnega strokovnega naziva. Kdor namerava v Italiji ali Sloveniji opravljati poklic, ki ni reguliran in ima tuj naziv, ne potrebuje pravnega ali uradnega priznanja, da bi se lahko vključil na trg dela.

Regulirani poklici so ovira za prost pretok strokovnjakov v Evropski uniji, saj se zahteve za opravljanje istega poklica med državami lahko razlikujejo. Zato so evropske institucije uvedle pravila, ki poenostavljajo vzajemno priznavanje poklicnih kvalifikacij med državami članicami. V ta namen je bila sprejeta Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. septembra 2005 (2005/36/ES) o priznavanju poklicnih kvalifikacij (nadgrajena z Direktivo 2013/55/ES), ki ureja sistem priznavanja kvalifikacij ter omogoča državljanom držav članic EU dostop in opravljanje reguliranih poklicev oziroma dejavnosti v drugih državah članicah pod enakimi pogoji, kot veljajo za državljane države članice gostiteljice.

Okvirni seznam poklicev, za katere se uporablja Direktiva 2005/36/ES, je na voljo v zbirki podatkov na namenski spletni strani Evropske komisije.⁷ Nekatere poklice pa obravnavajo posebne področne direktive in je zato postopek priznavanja drugačen.

V nadaljevanju je najprej opisan postopek priznavanja poklicnih kvalifikacij na splošno, v zadnjem delu pa je posebna pozornost namenjena priznavanju poklicnih kvalifikacij s področja vzgoje in izobraževanja.

Če želi posameznik opravljati svoj poklic v drugi državi članici, ne pa v tisti, v kateri je pridobil kvalifikacijo, bodisi v obliki samozaposlitve ali pa v okviru t. i. svobodnega poklica, mora najprej preveriti, ali je poklic reguliran. Če je, mora pristojnim organom sprejemne države članice predložiti prošnjo za priznavanje

⁶ V nekaterih državah prejme diplomant na koncu študija strokovni naziv (npr. v Sloveniji), v drugih pa akademškega (npr. v Italiji).

⁷ <http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regprof/>

poklicne kvalifikacije. Pristojni organ je navadno ministrstvo, pristojno za področje in poklicne kvalifikacije s področja (npr. ministrstvo za zdravstvo za poklice s področja zdravstva, ministrstvo za šolstvo za poklice s področja vzgoje in izobraževanja itd.). Postopek priznavanja poklicne kvalifikacije praviloma traja največ tri mesece. Vključuje ugotavljanje usposobljenosti kandidata in njegove poklicne kompetence, ne vključuje pa odločanja o izobrazbi, pridobljeni v tujini. Zato je predmet priznavanja poklicna usposobljenost in ne pridobljena izobrazba.

Sistem priznavanja kvalifikacij, ki ga določa Direktiva 2005/36/ES, sestavljajo trije podsistemi, ki temeljijo na:

- **avtomatičnem priznavanju** – za t. i. sektorske poklice, pri katerih so bile minimalne zahteve glede usposobljenosti usklajene na ravni EU in prenesene v nacionalno zakonodajo (harmonizacija študijske poti) – npr. diplomirana medicinska sestra/diplomiran zdravstvenik, zdravnik, zobozdravnik, veterinar, babica, arhitekt;
- **poklicnih izkušnjah** – za poklice v obrtništvu, industriji in trgovini (navedene v četrtem členu aktov o sprejetju Direktive 2005/36/ES), ki se samodejno priznavajo na podlagi poklicnih izkušenj;
- **splošnem sistemu** – ki se uporablja za vse druge poklice in temelji na vzajemnem zaupanju med državami članicami; sicer priznavanje ni samodejno: če je posameznik pooblaščen za opravljanje določenega poklica v izvorni državi, lahko priznanje pridobi tudi v drugi državi, na podlagi primerjave med usposabljanji; če pristojni organi ugotovijo velike razlike, lahko zahtevajo dopolnilne ukrepe (preizkus poklicne usposobljenosti ali prilagoditveno obdobje v okviru pripravništva).

Poudariti pa je treba, da je pri reguliranih poklicih priznavanje omejeno na poklicne profile, za katere obstaja primerljiv poklic.

11

Direktiva 2005/36/ES predvideva tudi možnost, da lahko državljani z izvornim poklicnim nazivom začasno in priložnostno opravlja svojo dejavnost v drugi državi članici, ne da bi moral pri tem zaprositi za priznavanje kvalifikacije ali strokovnega naziva. Če je poklic v državi izvora reguliran, pristojni organ zahteva le dokazilo, drugače mora pridobiti potrdilo o poklicnih izkušnjah.

5.1 Postopki priznavanja poklicnih kvalifikacij s področja vzgoje in izobraževanja, potrebnih za poučevanje na šolah s slovenskim učnim jezikom

Postopki priznavanja poklicnih kvalifikacij za področje vzgoje in izobraževanja potekajo po sistemu splošnega priznavanja kvalifikacij, ki temelji na pravilu vzajemnega zaupanja. To pomeni, da mora biti strokovnjaku, ki je v matični državi v celoti usposobljen za opravljanje določenega poklica, enakovredno priznana pravica do opravljanja istega poklica tudi v drugi državi, če ni večjih odstopanj od pogojev, ki jih za opravljanje poklica postavljajo nacionalni predpisi.

V nadaljevanju je opisan postopek priznavanja poklicnih kvalifikacij s področja vzgoje in izobraževanja v Italiji za posameznike, ki so poklicno kvalifikacijo pridobili v Sloveniji in želijo poučevati na šolah s slovenskim učnim jezikom oz. dvojezični šoli v Furlaniji – Julijski krajini. Gre torej za usposobljene strokovnjake, ki so ustrezno izobrazbo pridobili v Sloveniji in tam opravili tudi strokovni izpit.

Postopke priznavanja poklicnih kvalifikacij s področja vzgoje in izobraževanja v Italiji vodi Ministrstvo za šolstvo in zaslužnost (it. *Ministero dell'Istruzione e del Merito*). Poklici, kot so vzgojitelj predšolskih otrok, učitelj v osnovni šoli, učitelj v srednji šoli prve stopnje in učitelj v srednji šoli druge stopnje, so v Italiji regulirani. Glede na zapisano lahko torej vsak strokovnjak, ki si želi opravljati navedene poklice v Italiji in je pridobil celotno poklicno kvalifikacijo v eni izmed držav članic Evropske unije, vloži zahtevo za priznavanje poklicne kvalifikacije. Če ministrstvo na podlagi pregledane vloge ugotovi, da ujemanje med izvorno poklicno kvalifikacijo in kvalifikacijo, ki je predvidena v italijanski ureditvi, ni popolno, zahteva

dopolnilne ukrepe (preizkus poklicne usposobljenosti ali prilagoditveno obdobje na šolah s slovenskim učnim jezikom v Italiji).

Za postopke priznavanja poklicnih kvalifikacij s področja vzgoje in izobraževanja, ki jih izda Republika Slovenija za poučevanje na šolah s slovenskim učnim jezikom in na dvojezični šoli v Furlaniji - Julijski krajini, je pooblaščen Urad za slovenske šole (Sklep 53/2017). Slovenski strokovni izpit ima enako veljavo kot italijanski izpit o poklicni usposobljenosti ali habilitacija za poučevanje, zato posameznik, ki je strokovni izpit opravil v Sloveniji, lahko zaprosi, da se mu prizna za poučevanje na slovenski šoli v Italiji. V postopku priznavanja se navadno določijo dopolnilni ukrepi, katerih cilj je, da kandidat pridobljeno strokovno usposobljenost dopolni z znanjem, potrebnim v državi, v kateri prosi za priznavanje poklicne kvalifikacije. Dopolnilni ukrepi med drugim predvidevajo poznavanje italijanske šolske ureditve, kurikulov in področne zakonodaje.

Postopek za priznavanje kvalifikacije se začne na zahtevo kandidata. Stroški postopka znašajo 32 evrov, obrazec za vlogo pa je na voljo na spletni strani Urada za slovenske šole. Kandidat mora vlogi priložiti tudi Potrdilo o poklicni kvalifikaciji, ki ga izda Ministrstvo za šolstvo Republike Slovenije. V omenjenem potrdilu je izrecno navedeno delovno mesto, za katero se je kandidat usposobil, vključno s predmeti in starostnimi skupinami, ki jih lahko poučuje.

Po proučitvi vloge in priloženih dokazil o pridobljeni poklicni kvalifikaciji ter ob upoštevanju nacionalnih predpisov Deželni šolski urad Furlanije - Julijske krajine lahko izda:

- odločbo o priznanju kvalifikacije ali
- začasno odločbo (v primeru dopolnilnega ukrepa) ali
- odločbo o nepriznavanju kvalifikacije.

12

Z odločbo o priznavanju kvalifikacije se strokovnjaku prizna poklicna kvalifikacija za opravljanje reguliranega poklica oziroma reguliranih poklicev, ki so navedeni v odločbi. Kandidati s priznano poklicno kvalifikacijo lahko kandidirajo na razpisih ministrstva za delovna mesta s pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas. V italijanskem šolskem sistemu je torej priznavanje tuje poklicne kvalifikacije pogoj za zaposlitev za nedoločen čas. Posamezniki, ki ga nimajo, se uvrstijo na manj ugoden prednostni seznam (t. i. drugi pas) za nadomeščanja (suplence). Pogoji, ki jih morajo kandidati izpolnjevati za priznavanje poklicne kvalifikacije, pa se razlikujejo glede na stopnjo šole, za katero so usposobljeni za poučevanje.

Za diplomante *razrednega pouka*, ki imajo opravljen strokovni izpit v Sloveniji, se navadno v postopku priznavanja poklicne kvalifikacije zahtevajo dopolnilni ukrepi. Njihova vsebina in/ali trajanje pa sta odvisna tudi od morebitnih poklicnih izkušenj, ki jih kandidat ustrezno dokumentira. Vsebina izpita navadno zajema poznavanje italijanske šolske zakonodaje, italijanske učne načrte za osnovno šolo in za šole s slovenskim učnim jezikom v Italiji. Včasih je težava z angleščino, ker je v Italiji predvideno poučevanje angleščine od prvega do petega razreda, medtem ko na nekaterih programih razrednega pouka v Sloveniji angleščina in didaktika angleškega jezika nista obvezna predmeta. V takih primerih se upoštevajo tudi druga dokazila o poznavanju angleškega jezika. Pri kandidatih, ki niso maturirali na italijanskih šolah s slovenskim učnim jezikom, je težava tudi izkazovanje znanja italijanskega jezika. Po uspešno opravljenem izpitu ali prilagoditvenem odboju v obliki delovne prakse izda pristojni organ odločbo o priznavanju poklicne kvalifikacije. Z njo pa se kandidati, med čakanjem na razpis ministrstva za zaposlitev za nedoločen čas, vključijo v t. i. prvi pas lestvic za nadomeščanja in so s tem izenačeni s kolegi, ki so doštudirali v Italiji. Kandidati, ki so v Sloveniji zaključili študijski program razrednega pouka, vendar nimajo opravljenega strokovnega izpita, se ne morejo prijaviti na razpise ministrstva za zaposlitev za nedoločen čas in so vključeni v t. i. lestvice drugega pasu, namenjene samo nadomeščanju oz. zaposlitvi za določen čas. Kandidati iz zamejstva lahko ure pripravištvu, ki so predvidene za strokovni izpit v Sloveniji, opravljajo v obliki nadomeščanj na šolah s slovenskim jezikom v Italiji.

Tudi diplomanti študijskih programov predšolske vzgoje potrebujejo za priznavanje poklicne kvalifikacije potrdilo o opravljenem strokovnem izpitu v Sloveniji in potrdilo o poklicni kvalifikaciji z navedbo delovnega mesta, za katero so se usposobili, vključno z opredelitvijo predmetov in starostnih skupin, ki

jih lahko poučujejo. Navadno se v postopku priznavanja poklicne kvalifikacije pojavijo dopolnilne zahteve. Kandidat mora nadomestiti tudi razliko v trajanju študijskega programa, saj omenjeni študij v Italiji traja pet let, v Sloveniji pa tri. S priznano poklicno kvalifikacijo pa se v pričakovanju na selekcijski postopek vključilo v t. i. prvi pas lestvic za nadomeščanja in s tem so izenačeni s kolegi, ki so doštudirali v Italiji. Priznavanje velja za poučevanje v državnih vrtcih s slovenskim učnim jezikom oz. v dvojezičnih italijansko-slovenskih vrtcih v Italiji. Pogoje za delo v občinskih vrtcih pa določa občina.

Drugače je pri posameznikih, ki so v Sloveniji usposobljeni za poučevanje na *predmetni stopnji* in prosijo za priznavanje poklicne kvalifikacije za poučevanje na drugostopenjskih šolah (prve in druge stopnje) v Italiji. Za prijavo na razpis ministrstva za zaposlitev za nedoločen čas potrebujejo tako priznano diplomu (glej poglavje 4.1.) kot tudi priznano poklicno kvalifikacijo. Pri tem moramo izpostaviti tudi pomembne razlike med ureditvijo v Italiji in Sloveniji, kar posameznikom povzroča kar nekaj nevšečnosti v postopkih priznavanja poklicne kvalifikacije in zaposlovanja za nedoločen čas. V Italiji delovna mesta na srednji šoli prve in druge stopnje niso povezana z učnim predmetom, temveč s habilitacijskim področjem (ki združuje predmete sorodnih ved). To se pravi, da bo moral kandidat v Italiji poučevati več predmetov, kot bi jih sicer lahko v Sloveniji. Habilitacijska področja in pogoji za poučevanje posameznih področij so določeni na ministrski ravni z Ministrsko uredbo 255/23. Interesenti morajo sami preveriti, ali izpolnjujejo pogoje za poučevanje na izbranem habilitacijskem področju. Priporočeno je, da kandidat že med študijem preveri, ali dosega dovolj študijskih kreditnih točk iz predmetov, ki so predpisani za poučevanje določenega habilitacijskega področja.

13

Posamezniki, ki so v Sloveniji opravili strokovni izpit in pridobili poklicno kvalifikacijo, lahko zaprosijo za priznavanje poklicne kvalifikacije. Urad za slovenske šole pregleda vlogo ter ob primerjanju predmetnika študijskega programa, priloženega potrdila o pridobljeni poklicni kvalifikaciji in zahtev italijanskega ministrstva za poučevanje na izbranem habilitacijskem področju prizna poklicno kvalifikacijo, opredeli ustrezno/-a habilitacijsko/-a področje/-a in določi dopolnilne ukrepe. Ker vsako habilitacijsko področje vključuje več sorodnih ved, so dopolnilni ukrepi namenjeni preverjanju znanja za tiste predmete, ki v študijskem predmetniku kandidata niso zastopani v zadostni meri, so pa vključeni v habilitacijsko področje, ki je predmet priznavanja. Priznavanje velja za poučevanje na šolah s slovenskim učnim jezikom oz. na dvojezičnih italijansko-slovenskih šolah v Italiji. S priznano poklicno kvalifikacijo se posameznik lahko prijavi na selekcijski postopek za delovno mesto za nedoločen čas oz. prednostne lestvice prvega pasu za nadomeščanja in mu ni treba opraviti habilitacijskega tečaja v Italiji, mora pa imeti priznano tudi diplomu.

Posameznik, ki v Sloveniji ni pridobil poklicne kvalifikacije, mora skozi habilitacijski postopek v Italiji. Ta predvideva, da mora pred zaposlitvijo za nedoločen opraviti habilitacijski tečaj, ki ga za ministrstvo vsako leto izvajajo izbrane univerze (*Percorso universitario e accademico di formazione iniziale e abilitazione all'insegnamento per le scuole secondarie di I e II grado*). Po novem obsega 60 KT. Šolnina znaša od 1.600 do 2.000 evrov in jo vsako leto določi ministrstvo. Za vpis se zahtevata priznana diploma (to pomeni, da mora kandidat prej skozi postopek priznavanja slovenske diplome) in priznavanje izpitov oz. KT, ki so značilne za izbrano habilitacijsko področje. Sindikat slovenske šole opozarja, da tako obliko priznavanja izvajajo samo nekateri visokošolski zavodi. Zato mora kandidat previdno izbrati univerzo, na katero bo poslal prošnjo za priznavanje. Če je njegov študijski naslov že priznan, izpiti pa ne, ne more ponovno v postopek, saj ni mogoče dvakrat prositi za priznavanje iste diplome. Univerza v Trstu opravlja samo postopek priznavanja končne listine, ne pa izpitov in KT. Na Univerzi v Vidmu in še na nekaterih drugih italijanskih univerzah je mogoče zaprositi za priznavanje diplome in KT. Če kandidat nima ali pa ne more izkazovati potrebnih KT za izbrano habilitacijsko področje, potem mora na izbrani univerzi opraviti dodatne diferencialne izpite, da jih pridobi.

Program pedagoško-andragoškega izpopolnjevanja v Sloveniji ni enakovreden italijanskemu habilitacijskemu tečaju.

Urad za slovenske šole in tudi Sindikat slovenske šole poudarjata, da je kombiniranje študija v tujini z zahtevami italijanskega ministrstva po habilitacijskih področjih velik izziv. Deželni šolski urad poroča, da postopek priznavanja sam po sebi ni zahteven in praksa kaže, da se navadno izide pozitivno. Toda ker

vlog ni veliko, se komisije za dopolnilne ukrepe sklicujejo le nekajkrat letno. S tem v zvezi diplomanti iz Slovenije omenjajo, da se postopki zavlačujejo in da so zaradi izbire študija v Sloveniji oškodovani v primerjavi z vrstniki, ki so doštudirali v Italiji.

Iz pogovorov s študenti in različnimi deležniki je razvidno tudi, da je pravočasno informiranje o študijskih izbirah, ki lahko pogojujejo možnosti za poučevanje v zamejskih šolah, pomanjkljivo. Študenti težko pravočasno pridobijo vse potrebne informacije iz zanesljivih virov; veliko informacij pridobijo prosilci med sabo. Svetovanje kot v primeru Bocna ni na voljo. Zato se posamezniki obrnejo na Sindikat slovenske šole ali na Urad za slovenske šole. Dobro bi bilo razmisliti o namenskem modelu svetovanja z vključitvijo različnih deležnikov, ki so vpeti v postopke priznavanja.

5.2 Primer dobre prakse iz Bocna: priznavanje poklicnih kvalifikacij s področja vzgoje in izobraževanja

Na uradu Avtonomne pokrajine Bocen - Južna Tirolska, ki je pristojen za informiranje na področju visokega šolstva (it. *Informazione Universitaria Alto Adige*), veliko pozornosti namenjajo informiranju študentov, ki se odločajo za študij v Avstriji. Že v zadnjem letniku srednje šole druge stopnje začenejajo informativno kampanjo, ki se potem nadaljuje na univerzi. Študentom želijo ponuditi čim natančnejše informacije o priznavanju nazivov in poklicnih kvalifikacij, tudi s področja vzgoje in izobraževanja. Če namreč študent v Avstriji izbere smer, ki ga usposobi za poučevanje, tam pridobi tudi poklicno kvalifikacijo. Na podlagi posebne pravne podlage mu lahko v Italiji priznavajo poklicno kvalifikacijo in s tem habilitacijo za poučevanje izključno na šolah z nemškim učnim jezikom v regiji oz. za habilitacijska področja, ki so predvidena na teh šolah. Na pristojnem deželnem šolskem uradu je bila v ta namen imenovana posebna strokovna skupina. Če pa študent ne izbere smeri, ki ga neposredno usposobi za poučevanje, potem mora ob koncu študija opraviti postopek za priznavanje diplome in namenski habilitacijski tečaj v Italiji. Trenutno omenjenega programa na Univerzi v Bocnu ne izvajajo.

Informacijske in svetovalne storitve so pomemben steber in ključna strategija pri upravljanju čezmejnih študijskih in poklicnih izbir, saj napačne odločitve lahko bistveno podaljšajo pot do priznavanja oz. pridobitve poklicne kvalifikacije v Italiji. Tudi na univerzi v Innsbrucku, Gradcu in Salzburgu imajo sodelavce, ki so odgovorni za tovrstno informiranje in svetovanje. Študente še pred izbiro študija ozaveščajo, da morajo biti zelo previdni in pozorni pri kombinaciji izbire študija v materinščini v sosednji državi in izpolnjevanju pogojev, ki jih nalaga italijansko ministrstvo za potrebe poučevanja. Ker gre za različna sistema, je taka kombinacija velik izziv. Še najbolj je to občutno na predmetni stopnji, kjer gre za pogoje, ki so določeni za posamezna habilitacijska področja. Za študente prireajo redna srečanja in skupaj proučujejo, katere študijske smeri so najprimernejše za poučevanje in katere pogoje mora diplomant izpolnjevati, da lahko poučuje v italijanskem sistemu, glede na različna habilitacijska področja. S tem študentom pomagajo, da se bolj samozavestno odločajo in pravočasno poskrbijo, da med svoje izpite vključijo vse potrebne predmete (npr. kot izbirne predmete ali dodatne izbirne predmete). V ta namen so pripravili tudi pisna priporočila, ki vsebujejo povzetek pogojev, ki jih morajo izpolnjevati za različna habilitacijska področja. Če študenti omenjenih izpitov ne vključijo v svoj predmetnik, potem jih morajo opraviti pozneje v okviru izpolnjevanja dodatnih zahtev, ko zaprosijo za priznavanje poklicne kvalifikacije. Individualno svetovanje poteka tako v živo kot na daljavo. Menijo, da je v obmejnem prostoru taka politika ozaveščanja, informiranja in svetovanja nujna, obenem pa tudi bistveno olajša postopke priznavanja. Tesno sodelujejo s tamkajšnjim šolskim uradom (it. *Direzione Istruzione e Formazione italiana della provincia di Bolzano*) in drugimi deležniki.

Za druge poklicne profile s področja vzgoje in izobraževanja je nekoliko lažje. Pri učiteljih podpornega pouka priznavajo avstrijsko poklicno kvalifikacijo inkluzivne pedagogike, vendar se morajo učitelji obvezati, da bodo na šolah z nemškim učnim jezikom poučevali najmanj pet let.

Za učitelje razrednega pouka in predšolske vzgoje v Bressanonu/Brixnu izvajajo namenski študijski program *Scienze della formazione primaria* v nemščini. Če pa se kdo odloči za študij v Avstriji, pridobi tam poklicno kvalifikacijo za poučevanje na osnovni šoli, nato zaprosi za priznavanje poklicne kvalifikacije v

Italiji in na koncu postopka z manjšimi dopolnilnimi ukrepi pridobi poklicno kvalifikacijo za poučevanje na osnovnih šolah z nemškim jezikom v Italiji. Po tej poti kandidatom ni priznana diploma, ampak samo poklicna kvalifikacija za dostop do opravljanja učiteljskega poklica.

Študij predšolske vzgoje je v Avstriji krajši, vendar se z zadostitvijo dopolnilnim ukrepom prizna poklicna kvalifikacija.

Delo mešane komisije za vzajemno priznavanje je močno pripomoglo k vzajemnemu zaupanju in olajšanju postopkov priznavanja.

Primer Bocna je pokazal dva pomembna ukrepa: svetovanje študentom in delo mešane komisije. S prvim informirajo študente in jih opolnomočijo, da lahko ustrezno izbirajo na študijski in nato še poklicni poti. S tem se omili tudi beg možganov, saj posamezniki vedo, kaj morajo narediti, da bi se po končanem študiju v Avstriji lahko zaposlili v Italiji. Delo mešane komisije in njeno redno srečevanje pa prispevata k dialogu in skupnemu iskanju rešitev pri izzivih v postopkih priznavanja reguliranih poklicev, še posebej v vzgoji in izobraževanju, kjer so v Italiji reforme in nove ureditve stalnica.

6 Priporočila strokovnjakov in deležnikov

15

Pri intervjuvanju so sogovorniki izrazili tudi mnenja, priporočila in stališča, ki so lahko dragocena pri iskanju rešitev na področju priznavanja naslovov in poklicnih kvalifikacij iz Slovenije na obmejnem območju v Italiji. V nadaljevanju smo omenjena priporočila zbrali v ločeno poglavje. Zaradi ključnih vsebinskih razlik jih prikazujemo ločeno po sogovornikih. Vsebina priporočil se razlikuje glede na vlogo, pristojnosti in izkušnje, ki jih ima sogovornik v postopkih priznavanja, saj je vsak strokovnjak za svoje področje.

CIMEA

Strokovnjaka centra CIMEA poudarjata, da sta Slovenija in Italija skupaj z drugimi članicami EU vpeti v intenzivne procese internacionalizacije visokega šolstva. Obe sta podpisnici Lizbonske konvencije in obe sta svoj sistem visokega šolstva uredili skladno s politikami bolonjske reforme, kar ponuja odlično podlago in iztočnice za intenzivno sodelovanje pri postopkih priznavanja. Podatki o slovenskem sistemu izobraževanja in slovenskih listinah so vključeni tudi v podatkovno bazo ARDI, ki je na voljo na portalu CIMEA.

Obe državi sodelujeta tudi v multilateralnih pobudah, kot je na primer mreža ADREM, ki povezuje države ob Jadranskem morju, članice in nečlanice EU. Poleg omenjenih večstranskih oz. multilateralnih ukrepov, ki prinašajo novejšje pristope in rešitve, poznamo še bilateralne pobude. V Italiji imamo tri primere dobrih praks z mejnimi državami, ki so še zelo aktualne, in sicer bilateralni sporazum o priznavanju diplom z Vatikanom, z republiko San Marino in z Avstrijo. Sicer je vsak sporazum nastal na podlagi drugačnih potreb in izhaja iz nekoliko zastarelih pojmov, kot je nekdanja *equipollenza* ali nostrifikacija, bolj kot iz ciljnega priznavanja. Ta oblika sporazumov je danes nekoliko zastarela. Velikokrat se izhaja iz domneve, da je *equipollenza* ali nostrifikacija najboljša rešitev, vendar je najzahtevnejša, ker se mora za njeno uspešno izvedbo ujemati več dejavnikov. Zanimivejši in aktualnejši so danes postopki, po katerih lahko naziv neposredno vpliva na študijsko ali poklicno pot (dostop do natečajev in razpisov prostih delovnih mest ali reguliranih poklicev). V tem primeru so postopki prožnejši. Od pojma *equipollenza* oz. nostrifikacije prehajamo k bolj poenostavljenim pojmom, ki predvidevajo prožnejše postopke in lajšajo mobilnost kvalificirane delovne sile. Tudi dogovor med Avstrijo in Italijo nima učinka na priznavanje poklicnih kvalifikacij. Dogovor ima tudi določene omejitve, ker izhaja iz tedanje ureditve. Danes bi bilo treba nov dogovor vključiti v skupne procese internacionalizacije in jih vrednotiti za razvoj hitrejših in

prožnejših postopkov, ki bodo imeli neposredne učinke. Se pravi v smeri razvijanja bilateralnih dogovorov znotraj multilateralnih dogovorov, za katere sta državi že pokazali skupen interes. Obstajajo lokalne in regionalne posebnosti, ki jih je treba tako tudi obravnavati. Pri iskanju rešitve priporočamo delovanje v okviru večstranskih ukrepov, ki ponujajo širši okvir. Zato je smiselni predlog po sklicevanju na dejstvo, da sta obe državi vpeti v zavezujoče mednarodne procese. V tem okviru sta se državi namreč že zavezali k izpolnjevanju dogovorov.

Pravna podlaga za dogovore naj bi bili torej dogovori na mednarodni ravni. Med univerzami sicer obstajajo bilateralni dogovori o vzajemnem priznavanju diplom, vendar so vedno vključeni v neki širši dogovor o mednarodnem sodelovanju in nikoli omejeni le na vzajemno priznavanje diplom. Obstajajo pa dvojne diplome (angl. *double degree*), pri katerih univerze razvijajo skupen program in potem podelijo dvojno diplomsko listino.

Diplome, s katerimi v Italiji diplomanti neposredno pridobijo poklicno kvalifikacijo, zahtevajo obsežno delovno prakso, na kar moramo biti pozorni pri priznavanju tujih naslovov. Brez prakse neposredno priznavanje tuje diplome ni mogoče. Je pa odločitev v pristojnosti visokošolskih zavodov. Vendar tudi priznavanje takih diplom ni nemogoče, saj imamo primer nedavnega dogovora o neposrednem priznavanju diplome iz psihologije, ki jo podeljujejo univerze v Vatikanu. Gre za diplomu, ki neposredno vključuje tudi poklicno kvalifikacijo (it. *corso abilitante*). Tako posameznik, ki je diplomu iz psihologije pridobil v Vatikanu, s priznanjem diplome v Italiji pridobi tudi poklicno kvalifikacijo.

Pri diplomah za poučevanje na šolah druge stopnje s slovenskim učnim jezikom bi bilo treba poiskati ustrezen skupek postopkov.

Na koncu je treba vendarle poudariti, da je priznanje pridobljene izobrazbe osebna pravica: za to se mora uporabiti najprimernejši postopek, torej tisti, ki imetniku naslova predstavlja najlažjo pot do cilja.

Univerza v Trstu

Služba tržaške univerze, ki je pristojna za priznavanje tujih študijskih naslovov, meni, da so pri njihovem delu bilateralni sporazumi zelo koristni in pomembno vodilo v postopkih priznavanja. Zato svetujejo osvežitev bilateralnega sporazuma med Italijo in Slovenijo, da se postopki čim bolj avtomatizirajo. Zanje so tovrstni sporazumi zelo dragoceni pri normiranju mikrookolij, kakršno je čezmejni prostor, v postopkih priznavanja pa so zelo uporaben mehanizem, ki olajša potek reševanje vlog. Ugotavljajo sicer, da je prejšnji sporazum zastarel in bi ga bilo dobro preoblikovati na podlagi novejših okoliščin, npr. tako, da bi pri diplomah, ki so predmet priznavanja, navajali predmetna področja in ne poimenovanj posameznih študijskih programov. Obenem poudarjajo, da so danes spremembe zelo pogoste, zato bi moral biti sporazum zasnovan dovolj prožno; nekatera vprašanja bi morala denimo sproti uravnavati mešana komisija strokovnjakov, ki naj bi jo predvidel že sam sporazum. Razrešiti bi bilo treba tudi drugo težavo, in sicer star sporazum ni predvideval priznavanja izpitov, temveč samo diplomske listine, kar je ovira za poklice s področja vzgoje in izobraževanja. Pri naslovih za poučevanje na drugostopenjskih šolah bi bilo treba področje urediti tako, da bi zaobšli akademsko priznavanje in bi priznali samo poklicne kvalifikacije. Če je posameznik usposobljen za poučevanje v Sloveniji, naj bo to samodejno tudi v Italiji. Poiskati je torej treba drugačen dogovor, saj je italijanska ureditev za imetnike tujih listin na tem področju izredno omejujoča.

Pokrajina Bocen - Južna Tirolska in Univerza v Bocnu

Strokovnjaki z Univerze v Bocnu in Avtonomne pokrajine Bocen - Južna Tirolska poudarjajo, da je treba veliko vlagati v svetovalno delo za študente, ki se odločijo za študij v sosednji državi. Zaradi svoje izbire ob vrnitvi v Italijo ne smejo biti oškodovani. Z bilateralnim sporazumom se ureja mikrokontekst čezmejnega prostora. V administrativnih postopkih je treba poiskati ustrezne rešitve, ki omogočijo, da se sosednja država ne obravnava kot tujina.

Poudarjajo tudi, da v zadnjem sporazumu iz leta 2007 ni predvidenih t. i. diferencialnih izpitov, ki pa so bili za nekatere študijske programe v prejšnjem sporazumu predvideni. Diferencialni izpiti so bili večkrat kamen spotike, ker njihovo opravljanje ni bilo vedno na voljo, spreminjala pa so se tudi poimenovanja posameznih predmetov, zato so bili v novi različici sporazuma ukinjeni.

Sindikat slovenske šole

Sindikat slovenske šole opozarja tudi, da je bil leta 2002 na pobudo Dežele Furlanije - Julijske krajine podpisan sporazum med univerzama v Ljubljani in Mariboru in univerzama v Trstu in Vidmu za vzpostavitev sodelovanja na področju visokošolskega usposabljanja, namenjenega učnemu kadru v šolah s slovenskim učnim jezikom v Furlaniji - Julijski krajini. Tudi ta sporazum bi bil lahko dobra osnova za reševanje nekaterih težav, s katerimi se srečujemo pri postopkih priznavanja. Mešana posvetovalna srečanja nedvomno prispevajo k hitrejšemu reševanju zapletov. Delitev italijanskega ministrstva na ministrstvo za izobraževanje in ministrstvo za visoko šolstvo in raziskovanje ni pripomoglo k hitrejšemu reševanju postopkov. Postopki zaposlovanja učnega kadra za nedoločen čas so v Italiji zelo zapleteni, imetniki tujih naslovov pa morajo pred tem urediti še postopek priznanja.

7 Možni razvojni scenariji in sklepna priporočila

17

Na podlagi analiz smo v sklepnem delu pripravili nekaj iztočnic, ki pristojnim deležnikom lahko pomagajo pri iskanju in zasnovi ustreznih rešitev.

Kot kaže praksa, ki jo je razvila nemška manjšina v Bocnu, je pri odpravljanju težav v postopkih priznavanja nazivov in poklicnih kvalifikacij potrebno tesno sodelovanje med pristojnimi deležniki, kar se kaže tudi v rednih bilateralnih srečanjih in drugih sorodnih pobudah.

Z bilateralnimi sporazumi in omizji ter komisijami bi se moral čezmejni prostor urejati tako, da sosednja država v postopkih ne bi bila enačena s katerokoli drugo državo članico EU oz. tujino. Za ustrezno upravljanje obmejnega prostora je treba razviti ustreznejše in hitrejše namenske postopke, predvsem pa zamenjati pogled: izbira študija v Sloveniji je za Slovenca ali Slovenko v Italiji lahko naravna izbira, ki mora biti enakovredna študiju v Italiji. Zaradi te izbire na študijski in poklicni poti ne sme biti oškodovan oz. v slabšem položaju kot kolegi, ki so se odločili za študij v Italiji. Zato morajo pristojne institucije in službe poiskati ustrezne rešitve za nemoteno vrnitev in prenos pridobljenih pravic. Zamejski Slovenec ali Slovenka, ki doštudira v Sloveniji, ne more biti obravnavana kot kolega, ki je npr. doštudiral v drugi državi članici. Gre za vidik urejanje mikrokonteksta čezmejnega prostora med Italijo in Slovenijo, a najverjetneje tudi Hrvaško, v kateri živi italijanska manjšina, znotraj makrokonteksta Evropske unije.

Na podlagi analiz lahko predlagamo sestavo dveh mešanih komisij strokovnjakov: ene za bilateralni sporazum in druge za poklice s področja vzgoje in izobraževanja. Prva naj poskrbi za pravno podlago bilateralnega dogovora med Italijo in Slovenijo, ki sledi sodobnejšim pristopom priznavanja. Druga pa je namenjena reševanju vprašanj, povezanih s priznavanjem naslovov in poklicnih kvalifikacij za poklice s področja vzgoje in izobraževanja. Omejeno področje je za manjšino strateškega pomena, zato je treba dodatno zaježiti beg možganov oz. nevrčanje diplomantov, saj se mnogi med njimi tudi zaradi težav s postopki priznavanja nazivov in poklicnih kvalifikacij po koncu študija v Sloveniji ne vrnejo; tam pa imajo tudi dobre možnosti za zaposlitev. Sestava mešane komisije in redno srečevanje njenih članov veliko pripomoreta k prepoznavanju težav in k rešitvam, kar kažejo tudi izkušnje iz Avstrije in Italije.

Drugi nujno potreben ukrep je vzpostavitev svetovalne storitve za študente, ki se odločajo za študij v Sloveniji. Ta aktivnost mora biti skrbno načrtovana, določiti pa je treba tudi referenčno institucijo. Mladim

je treba v oporo pri odločanju ponuditi natančne, zanesljive in izčrpne informacije o priznavanju diplom in poklicnih kvalifikacij, še posebej na področju vzgoje in izobraževanja, kjer so vsi poklici regulirani, italijanski sistem pa je zelo zapleten in podvržen pogostim spremembam in reformam, zlasti za sekundarno raven.

Sodelovanje med visokošolskimi zavodi na obeh straneh meje je dobrodošlo, vendar je treba poudariti, da gre za dogovore in izbire, ki so v pristojnosti posameznih visokošolskih zavodov. Ne morejo pa dogovori, ki jih univerze sklepajo avtonomno, nadomestiti diplomatskega dogovora med državama. Zato je treba pravno podlago za priznavanje naslovov in poklicnih kvalifikacij urediti na višji ravni, torej na ravni bilateralnega sporazuma med državama.

Skupni evropski visokošolski prostor, procesi internacionalizacije visokega šolstva, Lizbonska konvencija in usmeritve Evropske komisije po čim bolj avtomatičnem priznavanju nazivov so odlična iztočnica in okvir, znotraj katerega je treba kakovostno razvijati in nadgraditi procese priznavanja nazivov in poklicnih kvalifikacij v obmejnem prostoru med Italijo in Slovenijo.

Ne nazadnje pa je treba omeniti tudi jezikovni vidik. Čeprav čezmejne študijske priložnosti primarno koristijo pripadnikom narodnih manjšin, imajo pomembne učinke tudi za večinske govorce v obmejnih regijah. Usvajanje in učenje jezika sosednje države prispevata k razvoju jezikovne pestrosti, kulturne senzibilnosti in regionalne kohezije. V evropskem prostoru v 21. stoletju, ko tehnologija – če že ne politika – premaguje meje med jeziki, postajata večjezična razgledanost in medjezikovna ozaveščenost pomembni kompetenci v odnosih med narodi, skupnostmi, državami in regijami.

Sistematično spodbujanje študija v sosednji državi lahko prispeva k zmanjšanju jezikovnih in kulturnih pregrad ter h krepitvi medkulturnega dialoga. Študenti večinskega naroda, ki se znajdejo v situacijah, v katerih morajo aktivno uporabljati jezik, ki je v njihovem domačem okolju manjšinski, pridobijo dragocene jezikovne izkušnje, ki vplivajo na njihovo percepcijo večjezičnosti in medkulturne komunikacije.

18

Neposredna izpostavljenost različnim sporazumevalnim praksam, popolna jezikovna potopitev in interakcija z različnimi govorci omogočajo optimalne pogoje za zagotavljanje jezikovne razgledanosti, ozaveščenosti in opolnomočenosti, kar bodo v naslednjih desetletjih, tudi ob hitrem razvoju novih tehnologij, vse bolj iskane veščine.

Zato bi morale izobraževalne in politične institucije na sistemski ravni spodbujati programe čezmejnega izobraževanja na vseh stopnjah in v vseh oblikah, kratko- in dolgoročnih mobilnosti ter delovnih praks, s tem pa pripomoči k razvijanju jezikovne pestrosti in kulturne raznolikosti v obmejnih regijah.

Bibliografija

Baloh, B. in Mezgec, M. (2017): Procesi internacionalizacije visokega šolstva s čezmejne perspektive: izobraževanje zamejskih študentov na Pedagoški fakulteti Univerze na Primorskem. V: Rutar, S. idr.: Vidiki internacionalizacije in kakovosti v visokem šolstvu = Perspectives of internationalisation and quality in higher education. Koper, Založba Univerze na Primorskem, 93–107.

Bogatec, N. (ur.) (2019): Čezmejni razredi: skupne didaktične poti za šole čezmejnega območja. Trst, Slovenski raziskovalni inštitut.

Bogatec, N. in Zudič Antonič, N. (ur.) (2014): Vzgajati k različnosti: interdisciplinarna primerjalna raziskava med Italijo in Slovenijo. Koper, Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales.

Bufon, M. (2014): Spatial and social (re)integration of border and multicultural regions: creating unity in diversity?. V: Bufon, M., Minghi, J. V. in Paasi, A. (ur.): The new European frontiers: social and spatial (re)integration issues in multicultural and border regions. Newcastle upon Tyne, Cambridge Scholars Publishing, 2–23.

Cavaion, I. M. (2019): Priročnik didaktike jezikov v stiku. Koper, Znanstveno-raziskovalno središče.

Čok, L. in Pertot, S. (2010): Bilingual education in the ethnically mixed areas along the Slovene-Italian border. Comparative education. 46, 1, 63–78.

Jagodic, D. (2014): Cross-border residential mobility in the Italian-Slovenian borderland: a transnational laboratory for the creation of European space or a new hotbed of national tensions?. V: Bufon, M., Minghi, J. V. in Paasi, A. (ur.): The new European frontiers: social and spatial (re)integration issues in multicultural and border regions. Newcastle upon Tyne, Cambridge Scholars Publishing, 173–195.

Krmac, N., Kovačič, M., Mezgec, M. (2021). Čezmejni študentje na UP PEF : izkušnje in izzivi = Cross border students at UP PEF : experiences and challenges. V: Omelčenko S. (ur.). Škil'ni perspektivy. Bakhmut: Donbaskyj deržavnyj pedagogičnyj univerzitet: Horlivs'kyj instytut inozemnih mov. Str. 155–176.

Krmac, N., Kovačič, M., Mezgec M. (2019). Model informiranja in svetovanja za čezmejne študente = Modello di informazione e orientamento rivolto agli studenti transfrontalieri. Koper: Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta; = Capodistria: Università del litorale, Facoltà di studi educativi; Trst: Slovenski raziskovalni inštitut (SLORI); = Trieste: Istituto sloveno di ricerche (SLORI), Eduka 2 - čezmejno upravljanje izobraževanja. <http://www.eduka2.eu/slv/didakticno-gradivo/model-informiranja-in-svetovanja-za-cezmejne-studente/>, Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si.

Mezgec M., Kovačič M., Krmac N. (2019). Priročnik za čezmejne študente. Trst: Slovenski raziskovalni inštitut, 2019. <http://www.eduka2.eu/slv/didakticno-gradivo/prirocnik-za-cezmejne-studente/>.

Mezgec, M. (2019): Cross-border higher education for primary school teachers : the case at the italo-slovene border. Razprave in gradivo, 83, str. 21–34.

Mezgec, M. (2023). Slovensko-italijanski obmejni prostor : dejavniki vpliva na izbiro šole in vrtca v sosednji državi. Annales: Series historia et sociologia. 33 (1), str. 167–180.

Sossi, N. (2015): Posebnosti inkluzivnega pouka v šolah s slovenskim učnim jezikom v Italiji: diplomsko delo. Koper, Pedagoška fakulteta, Univerza na Primorskem.

Sossi, N. (2017): Inkluzivni pouk v osnovnih šolah v Sloveniji in v šolah s slovenskim učnim jezikom v Italiji. Magistrsko delo. Koper, Pedagoška fakulteta, Univerza na Primorskem.

Intervjuji

Intervju z Vpisno službo Univerze v Trstu z dne 21.3.2025

Intervju z vpisno službo za habilitacijske tečaje za učitelje Univerze v Trstu z dne 3.4.2025

Intervju z Službe za mobilnost in mednarodne odnose Univerze v Vidmu z dne 9.4.2024

Intervju s predstavnikom Sindikata slovenske šole z dne 20.3.2025

Intervju z vpisno službo univerze v Bocnu z dne 24.3.2025

Intervju s predstavnikom Avtonomne pokrajine Bocen-Južna Tirolska, službe za visokošolsko informiranje z dne 28.3.2025

Intervju s predstavnikom Urada za slovenske šole pri Deželnem šolskem uradu z dne 11.4.2025

Intervju z glavnim direktorjem CIMEA z dne 26.3.2025

Intervju z direktorjem CIMEA- Naric Italija z dne 9.4.2025

Spletne strani

<https://portale.units.it/it/studiare>

<https://www.provinz.bz.it/diritto-allo-studio/info-studenti/1030.asp?ID=32>

<https://www.unibz.it/it/services/recognition-foreign-qualifications/special-procedure/bachelor-und-masterstudien/>

www.eduka2.eu

<https://www.uniud.it/it/international-area/equipollenze>

<https://sindikat.it/>

<https://www.enic-naric.net/page-homepage>

www.cimea.it

<https://www.affarieuropei.gov.it/it/attivita/riconoscimento-qualifiche-professionali/>

<https://www.mim.gov.it/web/guest/normativa19>

Zakonodaja in druge pravne podlage⁸

Accordo tra l'Italia e l'Austria per lo sviluppo dei rapporti culturali tra i due Paesi, legge 9 agosto 1954, n. 844

Decreto legge n. 115/2022 »Misure urgenti in materia di energia, emergenza idrica, politiche sociali e industriali«
<https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:2022;115-art33ter!vig-art10>

Direktiva Evropskega Parlamenta in Sveta 2005/36/ES o priznavanju poklicnih kvalifikacij

https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/Directives/2005-36-EC/SL_CELEX_32005L0036_SL_TXT.pdf

Direktiva 2013/55/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. novembra 2013 o spremembi Direktive 2005/36/ES o priznavanju poklicnih kvalifikacij in Uredbe (EU) št. 1024/2012 o upravnem sodelovanju prek informacijskega sistema za notranji trg (uredba IMI).

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/ALL/?uri=celex:32013L0055>

Izvedbeni program kulturnega sodelovanja med Italijansko republiko in republiko Slovenijo za obdobje 2004-2007

https://www.esteri.it/mae/doc/4_28_67_81_91_89_137.pdf

Legge n. 79/2022 »Ulteriori misure urgenti per l'attuazione del Piano nazionale di ripresa e resilienza (PNRR)

<https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2022/06/29/22G00091/SG>

Lizbonska konvencija - Konvencija o priznavanju visokošolskih kvalifikacij v evropski regiji

http://www.svetevrope.si/sl/dokumenti_in_publikacije/konvencije/165/index.html

⁸ Navedba poimenovanja v izvirnem jeziku oz. jezikih.

Scambio di note Italia Austria

https://www.gazzettaufficiale.it/atto/serie_generale/caricaArticolo?art.versione=1&art.idGruppo=O&art.flagTipoArticolo=1&art.codiceRedazionale=00OG0374&art.idArticolo=1&art.idSottoArticolo=1&art.idSottoArticolo1=10&art.dataPubblicazioneGazzetta=2000-11-08&art.progressivo=0

Sporazum med Avtonomno deželjo Furlanijo Julijsko krajino, Univerzama v Trstu in Vidmu ter Univerzama v Ljubljani in Mariboru za vzpostavitev sodelovanja na področju visokošolskega usposabljanja namenjenega učnemu kadru v šolah s slovenskim učnim jezikom v deželi Furlaniji - Julijski krajini.

Zakon o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja

<https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO4387>

Zakon o ratifikaciji Memoranduma o soglasju o vzajemnem priznavanju slovenskih in italijanskih diplom in strokovnih naslovov

<https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/1996-02-0016/zakon-o-ratifikaciji-memoranduma-o-soglasju-o-vzajemnem-priznavanju-slovenskih-in-italijanskih-diplom-in-strokovnih-naslovov-bitvpd>

